

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معاونت تنظیم گری و نظارت

مدیریت کل تنظیم مقررات

دستورالعمل وصول مطالبات غیر جاری

مؤسسات اعتباری

(ریالی و ارزی)

اداره مطالعات و مقررات

تابستان ۱۴۰۴

غیر قابل استناد

مبانی توجیهی:

در اجرای اهداف و مسئولیت‌های مقرر در بند «ت» ماده (۲) و بند ۲ ذیل ماده (۳) قانون بانک مرکزی و همچنین با استناد به ماده (۲۰) قانون اخیرالذکر و با هدف کاهش حجم مطالبات غیرجاری و وصول هرچه سریع‌تر آن‌ها، «دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد:

ماده ۱- در این دستورالعمل اصطلاحات و عبارات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

- ۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۲-۱- مؤسسه اعتباری: اشخاص حقوقی که با مجوز بانک مرکزی یا به موجب قانون، تحت عنوان «بانک» یا «مؤسسه اعتباری غیربانکی» به انجام عملیات بانکی مبادرت می‌نمایند؛
- ۳-۱- مشتریان: اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی گیرنده تسهیلات یا اشخاصی که از خدمات بانکی استفاده نموده یا بابت انجام سایر فعالیتها و وقوع رویدادها به مؤسسه اعتباری بدهی دارند یا "ذینفع واحد" (گروه هم‌ریسک) مشتمل بر روابط و مصادیق مورد اشاره در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی که به واسطه روابط مذکور (مالی، خویشاوندی، نیابتی یا مدیریتی) و یا به هر نحو دیگری می‌توانند مؤسسه اعتباری را در معرض ریسک قرار دهند، بدین ترتیب که مشکلات یکی از آن‌ها بتواند به دیگری تسری یابد و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به موقع تسهیلات و یا تعهدات آن‌ها شود.
- ۴-۱- مشتریان خوش‌حساب: مشتریانی که ظرف یک سال گذشته علی‌رغم دریافت تسهیلات و یا استفاده از خدمات بانکی در هیچ یک از مؤسسات اعتباری، بدهی غیرجاری (اعم از ارزی یا ریالی) نداشته باشند؛
- ۵-۱- مطالبات: طلب مؤسسه اعتباری از مشتری اعم از ریالی و ارزی حسب مورد بابت اصل، سود/فواید مترتبه و وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین/خسارات و هزینه‌های مترتبه ناشی از اعطای تسهیلات، ارائه خدمات بانکی و انجام سایر فعالیتها و وقوع رویدادها به استثنای بدهی مشتریان بابت تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی؛
- ۶-۱- خدمات بانکی: مجموعه اقداماتی غیر از عملیات بانکی، نظیر صدور ضمانت‌نامه و گشایش اعتبار اسنادی که مؤسسه اعتباری می‌تواند در چهارچوب قوانین به مشتریان ارائه دهد و در قبال آن کارمزد دریافت کند.
- ۷-۱- مطالبات جاری: مطالبات مؤسسه اعتباری که در چهارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی در خصوص طبقه‌بندی دارایی‌ها در طبقه جاری قرار می‌گیرد؛

۸-۱- مطالبات غیر جاری: مطالبات مؤسسه اعتباری که در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی در خصوص

طبقه‌بندی دارایی‌ها در یکی از طبقات سررسید گذشته، معوق و یا مشکوک‌الوصول قرار می‌گیرد؛

ماده ۲- مؤسسه اعتباری موظف است طبق احکام و الزامات مقرر در این دستورالعمل، برنامه نرم‌افزاری مطالبات خود را به گونه‌ای پیاده‌سازی نماید که انتقال مانده آن به مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول به صورت نرم‌افزاری و خودکار انجام شود. ارایه تمامی خدمات و تسهیلات بانکی منوط به ارایه شماره ملی، کدپستی و شناسه ملی اشخاص حقوقی است تا اعمال تصمیمات مقرر در این دستورالعمل براساس مشخصات یادشده کاملاً به صورت الکترونیکی انجام شود.

ماده ۳- کلیه مؤسسات اعتباری موظفند ضمن اطمینان از رعایت مفاد ماده (۲۰) قانون بانک مرکزی در اعطای تسهیلات و ارائه خدمات بانکی، در اجرای تکلیف مقرر در حکم قانونی اخیرالذکر، سامانه‌های عملیاتی خود را مطابق مفاد این دستورالعمل و سایر ضوابط ابلاغی بانک مرکزی به گونه‌ای تنظیم کنند که اطلاعات موضوع بندهای ذیل تکلیف قانونی مزبور، به صورت برخط و مستمر و هرگونه تغییر در موارد مزبور مطابق سازوکار و الگوی ابلاغی بانک مرکزی، بلافاصله برای بانک مزبور قابل مشاهده باشد.

ماده ۴- مؤسسه اعتباری موظف است قبل از اعطای هرگونه تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی به متقاضی دریافت تسهیلات یا خدمات بانکی، با استعلام از بانک مرکزی، سابقه چک برگشتی رفع سوءاثر نشده و مانده مطالبات اعم از جاری یا غیرجاری از وی در شبکه بانکی را برای اتخاذ تصمیم در این خصوص مدنظر قرار داده و از اعطای تسهیلات و ارائه خدمات بانکی به اشخاص دارای بدهی غیرجاری تعیین تکلیف نشده یا چک برگشتی رفع سوءاثر نشده خودداری نماید.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری باید سیستمی را در تمامی شعب طراحی نماید که بر مبنای آن امکان جمع‌آوری اطلاعات (شامل مطالبات جاری و غیرجاری)، پایش تغییرات و اریه گزارش‌های به موقع در مورد پرتفوی مطالبات، جهت اقدامات مؤثر و تبادل اطلاعات بر اساس قوانین و مقررات مربوط فراهم شود.

ماده ۶- مؤسسه اعتباری موظف است برنامه‌ریزی و رعایت انضباط برای پیگیری وصول مطالبات را در دستور کار خود قرار دهد و در این راستا می‌تواند برای بهبود عملکرد وصول مطالبات خود از تمامی ظرفیت‌های داخل و خارج از مؤسسه در امر وصول مطالبات از جمله انعقاد قرارداد عاملیت با شرکت‌های ساماندهی و وصول مطالبات استفاده نماید.

ماده ۷- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است ضمن رعایت الزامات ناظر بر مدیریت "ریسک اعتباری" در وصول مطالبات مطابق ضوابط ابلاغی مربوط، کمیته‌ای دائمی را به منظور سیاست‌گذاری، نظارت بر وصول مطالبات غیر جاری و تهیه گزارش‌های مربوط به آن تشکیل دهد.

تبصره ۱- کمیته یادشده موظف است نتیجه اقدامات انجام شده و روند وصول مطالبات را به صورت ماهانه به هیأت مدیره و بانک مرکزی گزارش نماید.

تبصره ۲- کمیته یادشده بر فعالیت‌های اداره/واحد حقوقی/پیگیری وصول مطالبات و یا خدمات مؤسسات و اشخاص خارج از مؤسسه اعتباری در زمینه وصول مطالبات غیر جاری نظارت خواهد داشت.

ماده ۸- کمیته وصول مطالبات علاوه بر وظایف و اختیارات ماده (۷) این دستورالعمل، بر حسن اجرای تکالیف مرتبط با مؤسسه اعتباری در احکام قانونی مربوط، از سوی اداره/واحد حقوقی/پیگیری وصول مطالبات، نظارت خواهد داشت. موارد زیر از جمله اهم تکالیف قانونی مزبور می‌باشند:

۸-۱- بند «پ» ماده (۱۹) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛

۸-۲- تبصره ۱ ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا (با اصلاحات سال ۱۴۰۱)؛

۸-۳- تبصره ۱ ذیل ماده (۹) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها؛

ماده ۹- مؤسسه اعتباری باید به محض شناسایی مطالبات غیر جاری، اطلاعات دقیق مربوط به فهرست مطالبات مزبور و اطلاعات تکمیلی در مورد مشتری از جمله بررسی وضعیت ضامنین، وضعیت مالی و سایر فعالیت‌های وی به انضمام گزارش عملکرد خود براساس برنامه زمان‌بندی مصوب هیأت مدیره برای وصول مطالبات غیر جاری را جمع‌آوری و در بازه‌های زمانی و در چهارچوب ضوابط ابلاغی تعیین شده توسط بانک مرکزی، مراتب را به بانک مذکور ارسال نماید. تبصره - مسئولیت صحت و سقم اطلاعات موضوع این ماده بر عهده مؤسسه اعتباری ارائه دهنده اطلاعات می‌باشد.

ماده ۱۰- مؤسسات اعتباری می‌توانند ضمن توافق با یکدیگر و اتخاذ تدابیر حقوقی، وصول مطالبات را از بدهکارانی که به چند مؤسسه اعتباری بدهی دارند، ترجیحاً به مؤسسه اعتباری که بیشترین مطالبه یا بیشترین وثیقه را دارد، واگذار نمایند و مراتب را طی گزارشی به اطلاع بانک مرکزی برسانند.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری می‌تواند در رابطه با مشتریان خوش حساب، شیوه‌های تشویقی از قبیل موارد ذیل را در

چارچوب ضوابط مقرر اعمال کند:

۱-۱۱- در اولویت قراردادن مشتری برای دریافت تسهیلات و یا خدمات بانکی؛

۲-۱۱- تخفیف در نرخ کارمزد ارایه خدمات بانکی؛

۳-۱۱- تسهیل شرایط و مصادیق اخذ تضامین و وثایق؛

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است در مورد مشتریانی که مطالبات غیرجاری از آنها دارد، تا تسویه یا تعیین تکلیف تمام

مطالبات غیرجاری از جمله از طریق امهال مطالبات در چهارچوب ضوابط ابلاغی بانک مرکزی، موارد زیر را اعمال نماید:

۱-۱۲- دریافت وجه التزام تأخیر تأدیه دین، به موجب قانون الحاق دو تبصره به ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون

ربا - مصوب ۱۳۷۶ - مطابق مفاد ماده (۱۳) دستورالعمل؛

۲-۱۲- عدم اعطای هرگونه تسهیلات (اعم از ارزی و ریالی) و کارت اعتباری؛

۳-۱۲- عدم گشایش اعتبارات اسنادی به استثناء مواردی که مشتری معادل صد درصد (۱۰۰٪) مبلغ اعتبار گشایش شده

را به عنوان پیش‌پرداخت تأمین نماید؛

۴-۱۲- عدم صدور ضمانت‌نامه بانکی به استثناء مواردی که مشتری معادل صد درصد (۱۰۰٪) مبلغ ضمانت‌نامه را به

عنوان سپرده نقدی تأمین نماید؛

۵-۱۲- عدم تحویل دسته چک و افتتاح حساب جاری جدید؛

تبصره ۱- مؤسسه اعتباری موظف است قبل از اعطای تسهیلات و یا ارائه خدمات بانکی موضوع بندهای (۲-۱۲) الی

(۵-۱۲) این ماده، نسبت به بدحساب بودن مشتری و عدم محرومیت متقاضی از این موارد در سایر مؤسسات

اعتباری، از بانک مرکزی استعلام نماید.

تبصره ۲- در مواقعی که مطالبات بانک ناشی از وجوه ضمانت‌نامه یا اعتبار اسنادی پرداختی به ذینفع باشد،

محرومیت‌های موضوع این ماده، از زمان پرداخت بانک به ذینفع تا زمان تسویه بدهی توسط مشتری اعمال می‌گردد.

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است در قراردادهای اعطای تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی، دریافت وجه التزام تأخیر

تأدیه دین را به صورت شرط ضمن عقد، برای تمامی تسهیلات و خدمات بانکی ریالی و ارزی از تاریخ سررسید و

نسبت به مانده بدهی (اعم از اصل و سود/فوائد مترتبه)، حسب مورد به شرح زیر درج نموده و لحاظ نماید:

- ۱۳-۱- در قراردادهای تسهیلات اعطایی در قالب عقود غیر مشارکتی، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیر مشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان محاسبه، به علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیر جاری)؛
- ۱۳-۲- در قراردادهای تسهیلات اعطایی در قالب عقود مشارکتی، معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان محاسبه، به علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیر جاری)؛
- ۱۳-۳- در اعتبارات اسنادی پرداخت شده، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیر مشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان محاسبه، به علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیر جاری)؛
- ۱۳-۴- در ضمانتنامه‌های پرداخت شده، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیر مشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان محاسبه، به علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیر جاری)؛
- ۱۳-۵- در قراردادهای تسهیلات قرض الحسنه اعطایی، معادل ۱۲ درصد؛

تبصره ۱- محاسبه وجه التزام مربوط به تسهیلات و تعهدات ارزی تابع مجموعه مقررات ارزی می‌باشد.

تبصره ۲- ضوابط مربوط به نحوه محاسبه پلکانی وجه التزام در بندهای ۱ تا ۴ ذیل این ماده، پس از تصویب در هیأت عامل، توسط بانک مرکزی ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری مجاز است با تصویب هیأت مدیره، در صورت تسویه کامل مطالبات توسط مشتری به صورت نقدی، نسبت به بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ سود مندرج در قرارداد تسهیلات اعطایی در قالب عقود غیر مشارکتی یا نرخ بازده مورد انتظار تسهیلات اعطایی در قالب عقود مشارکتی اقدام نماید.

تبصره ۱- بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین موضوع این ماده بابت مطالبات ناشی از ارائه خدمات بانکی، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ سود عقود غیر مشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد می‌باشد.

تبصره ۲- بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین موضوع این ماده بابت مطالبات ناشی از قرض الحسنه اعطایی، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ کارمزد مندرج در قرارداد می‌باشد.

ماده ۱۵- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور کاهش مطالبات غیر جاری، قراردادهای اعطای تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی را به گونه‌ای منعقد نماید که مشتری و ضامن و یا ضامنین با شرط ضمن عقد به طور غیر قابل رجوع به مؤسسه اعتباری اختیار دهند که هرگونه مطالبات مستقیم خود را پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت، از موجودی قابل

برداشت هر یک از حساب‌های انفرادی مشتری و یا ضامنین (ریالی و ارزی)، اموال و اسناد آنان نزد هر یک از مؤسسات اعتباری با اولویت حساب‌های مشتری نزد همان مؤسسه اعتباری، رأساً و بدون نیاز به حکم قضایی یا اجرایی برداشت نموده و به حساب بدهی مشتری منظور نماید. مشتری، ضامن و یا ضامنین در صورت اقدام مؤسسه اعتباری به شرح یادشده حق هرگونه اعتراض و طرح دعوی را از خود سلب می‌نمایند.^۱

تبصره - مؤسسه اعتباری موظف است معادل ریالی موجودی حساب‌های ارزی مشتری، ضامن و یا ضامنین را بر مبنای نرخ ارز اعلامی بانک مرکزی محاسبه نماید.

ماده ۱۶- هرگاه مؤسسه اعتباری برای وصول مطالبات خود درخواست صدور اجرائیه نماید و حکم به نفع مؤسسه اعتباری صادر شود، پرداخت کلیه هزینه‌های اجرایی و مبلغی معادل آیین‌نامه تعرفه حق‌الوکاله در امور اجرائی و همچنین در صورتی که مؤسسه اعتباری ناگزیر از توسل به اقدامات قضایی گردد، هزینه‌های قضایی و دادرسی و حق‌الوکاله وکیل یا نماینده قضایی و خسارات از هر جهت (طبق تشخیص و اعلام مرجع قضایی) بر ذمه مشتری بوده که علاوه بر انجام سایر تعهدات، ملزم به پرداخت آن می‌باشد.

ماده ۱۷- بانک مرکزی می‌تواند بدهی قطعی (مشمول بر اصل، سود/فواید مترتب و وجه التزام تاخیر تادیه دین متعلقه) اشخاص حقیقی و حقوقی به مؤسسات اعتباری را که حداقل دو ماه از تاریخ سررسید آن گذشته باشد و قطعی بودن آن به تأیید رئیس شعبه بدوی رسیدگی به اختلافات بانکی موضوع قانون بانک مرکزی رسیده باشد، از محل وجوهی که اشخاص مزبور (به نام خود یا شخص ثالثی) نزد سایر مؤسسات اعتباری دارند، با رعایت شرایط و تشریفات مقرر در قانون بانک مرکزی، برداشت و به حساب مؤسسه اعتباری بستانکار واریز نماید.

ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری موظف است با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به اطلاع‌رسانی مناسب درخصوص مفاد این دستورالعمل به تمامی مشتریان اقدام نماید.

ماده ۱۹- مؤسسه اعتباری، در صورت تخلف از مفاد این دستورالعمل، مشمول مجازات‌های انتظامی مقرر در قانون بانک مرکزی و یا مجازات‌های مندرج در سایر قوانین و مقررات مربوط می‌گردد.

«آیین‌نامه وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)» که در جلسه مورخ ۱۳۹۴/۰۶/۱۰ شورای پول و اعتبار (با اصلاحات و الحاقات در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۵/۱۵ شورای مزبور) به تصویب رسید، در جلسه مورخ هیأت عالی

^۱ - اصلاح شده بر اساس آراء قطعی شماره ۶۴ مورخ ۱۳۹۸/۱/۲۰ و ۳۱۷۲ مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری؛

در..... ماده وتبصره تحت عنوان «دستورالعمل وصول مطالبات غیر جاری مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)» به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراء می باشد. کلیه مصوبات قبلی شورای پول و اعتبار، مغایر با مفاد این دستورالعمل منسوخ می باشد.

پذیرفتن اسناد